

”Stabilt regeringsunderlag eller bristande låne- & bostadsbubbla”

Debatt

Publicerad: 2020-01-02 11:26

DEBATT – av Björn Forssén, advokat och juris doktor

Mot bakgrund av hotet nyligen från Vänsterpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna om misstroendevotum i Sveriges Riksdag mot arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, med anledning av den då föreliggande frågan om nedläggning av 90 av Arbetsförmedlingens kontor i landet, argumenterade jag för att slå ihop Arbetsmarknadsdepartementet och Näringsdepartementet. ”Slå ihop Arbetsmarknads- och Näringsdepartementet” (Dagens Juridik 2019-12-09). Ett gemensamt perspektiv bör anläggas på näringsliv och arbetsmarknad. I denna artikel anför jag att hotet i sig om ett misstroendevotum kan få allvarliga konsekvenser för hushåll med höga lån.

Statsminister Stefan Löfven sade i en intervju som SVT:s Mats Knutson höll med honom, och som spelades upp i SVT:s Rapport den 14 december 2019, att även om Vänsterpartiets Jonas Sjöstedt och övriga partiledare som hotade med misstroendevotum mot arbetsmarknadsministern i och för sig höll sig till reglerna, men att det kan inverka menligt på möjligheterna att regera landet, om instrumentet misstroendevotum används på ett populistiskt sätt. Mycket av kritiken riktade sig också mot Moderaternas Ulf Kristersson, som tidigare uttalat att han inte skulle samverka med Sverigedemokraterna.

Statsministern har rätt enligt min uppfattning, och det väljarna bör tänka på är konsekvenserna av den uppenbara risken att Konungariket Sverige förlorar i

kreditvärdighet om landet visar sig svårt att regera för sittande regeringar. Den svårigheten föreligger oavsett vilket av ytterkantspartierna Vänsterpartiet respektive Sverigedemokraterna som får gehör för populistiskt agerande i frågor, som likt den beträffande arbetsmarknadsministrarnas vara eller inte vara i regeringen, hotar att spräcka sittande regering. Minns att bara för några år sedan var Sverigedemokraterna öppna för samarbete med Socialdemokraterna, det vill säga innan de bestämde sig för linjen med att bilda ett konservativt block med Kristdemokraterna och Moderaterna.

Om partierna på ytterkanterna får gehör för populism från ett eller flera av de sex övriga partierna i riksdagen, kommer kreditvärderingsinstitutet som bedömer Sveriges regeringsduglighet att sänka vårt kreditbetyg som landet. Konsekvensen blir högre ränta, och det skulle, under rådande ekonomiska läge med risken för en bristande bubbla på låne- och bostadsmarknaden, kunna föranleda en för många svenskar oöverstiglig privatekonomisk kris.

Statsministern borde vara tydligare och säga: rösta på ytterkantspartierna och Du röstar för hög ränta. Att ett regeringsdugligt land är avgörande för Sveriges och dess befolknings ekonomiska framtid både på kort och lång sikt bör framstå som klart för den som beaktar följande angående situationen på låne- och bostadsmarknaden.

I september 2017 presenterade professorerna Sven-Olof Lodin och Peter Englund till Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO), som är en kommitté under Finansdepartementet, en rapport med nummer 2017:4. I Tidningen Balans Fördjupningsbilaga nr 5 2017 (s. 8-13) lämnade jag vissa synpunkter beträffande tillämpningsproblem med den så kallade boxmodell för en enhetlig kapital- och fastighetsbeskattning, enligt nederländsk modell, som togs upp i rapporten.

ESO-rapport 2017:4 visar på behovet av att göra en skattereform beträffande ränteavdragen, för att desarmera den bubbla som annars hotar att brisa på låne- och bostadsmarknaden. Innan så har skett får givetvis inte Sverige visa sig svårt att regera. Då kan ett sänkt kreditbetyg för landet hinna utlösa en skuldcris för hushållen på grund av högre räntor, och den begynnande lågkonjunkturen är särskilt oroande i det sammanhanget.

Från ESO-rapporten 2017:4 får jag i sistnämnda hänseende särskilt peka på den omständigheten att det inte bara är låga räntor som har skapat en brist på balans mellan utbud och efterfrågan på villa- och bostadsrättsmarknaderna. Rapporten pekar även på två skevheter i kapitalbeskattningen som bidragande orsak.

För det första råder det en ojämnhet mellan beskattningen av fastighetsinnehav – vilken är begränsad – och avdragsrätten för ägarens låneräntor, vilken är i princip obegränsad. Det gäller särskilt efter införandet av en *fastighetsavgift* med ett tak 2008. Ojämnheten i fråga stimulerar efterfrågan på bostäder och driver upp prisnivån, vilket medför risken för en så kallad bubbla på bostadsmarknaden. Den risken är särskilt påtaglig på grund av den latent skatteskuld som består i hushållens uppskovsbelopp med kapitalvinst för bostadsförsäljningar. Uppskoven uppgår enligt avsnitt 1.3 i ESO-rapport 2017:4 till sammanlagt nära 300 miljarder kronor och innebär en stor risk för staten, då de motsvarar närmare 30 procent av inkomsterna i statsbudgeten i år.

Uppskoven i fråga är en gökunge som skattereglerna i sig har skapat, och det är enligt min uppfattning något som måste lösas inom en snar framtid. Situationen innebär i förhållande till den regeringskris som var under uppsegling, innan hotet om misstroendevotum mot arbetsmarknadsministern drogs tillbaka nyligen, att stora delar av befolkningen ett tag faktiskt levde under ett högst realistiskt hot om att förlora sina bostäder, eftersom följderna kunde ha blivit att räntorna rusade i höjden.

Vid nästa populistiska utspel mot regeringen har svenskarna kanske inte samma tur som denna gång, men det är klart: då kanske Vänsterpartiet eller Sverigedemokraterna har egen majoritet i riksdagen och saker och ting blir stabila över lag i gamla Sverige. Vill Du det?

För det andra får dessutom nämnas att den existerande kapitalvinstbeskattningen vid försäljning förorsakar – särskilt efter höjningen av skattesatsen 2008 – en ovilja hos bostadsinnehavarna att byta bostad. Det beror på att försäljningen utlöser beskattning av värdestegring under innehavstiden. En sådan *flyttskatt* i kombination med ett ännu idag otillräckligt bostadsbyggande särskilt i storstadsområden bidrar till en obalans mellan utbud och efterfrågan på bostadsmarknaden. Det är i och för sig inte empiriskt belagt, men det anges i ESO-rapport 2017:4 att det är naturligt, mot bakgrund av kunskaper om skatters effekter på de skattskyldigas beteende, att anta att det förekommer inlåsnings effekter, och hänvisning sker också till att det i den allmänna bostadsdebatten har rests krav från många politiska företrädare att kraftigt minska beskattningen av försäljningsvinster i syfte att minska sådana effekter på bostadsmarknaden.

ESO-rapport 2017:4 anger också att nuvarande möjligheter till skattereduktion avseende förvärvsinkomster på grund av underskott i inkomstslaget kapital också bidrar till nämnda inlåsnings effekter och risken för en bubbla på bostadsmarknaden, eftersom de underlättar för bostadsköparen att följa med uppåt i bostadsprisutvecklingen. Belåningsgraden vid tiden för rapporten uttryckt som skuldkvot – dvs. skuld i förhållande till inkomst efter skatt – låg dessutom mycket högt, nämligen ca 182 procent för 2016. Det kan medföra hot mot den finansiella stabiliteten vid ett högre ränteläge. Den risken har dämpats av det låga ränteläget de senaste åren, men ökar vid framtida förväntade räntehöjningar.

Sålunda bör populism som stör regeringsarbetet undvikas, så att inte Sveriges kreditvärdighet ifrågasätts med nämnda risk för högre räntor och en bubbla på låne- och bostadsmarknaden som hinner brista, innan en skattereform som åtgärdar problemet med alltför gynnsamma ränteavdrag åtgärdats. Det borde statsministern betona mer än vad som skedde i intervjun i SVT den 14 december 2019, exempelvis genom att framhålla följande: rösta på ytterkantspartierna och Du röstar för hög ränta. Den så kallade januariöverenskommelsen mellan Regeringen, dvs. Socialdemokraterna och Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna blir svår att använda som regeringsunderlag, om inte poängen med att undvika störande inbrott i regeringsfrågan från populistiska ytterkantspartier blir tydligare. Då kommer också liberalismen att sakna hemvist i avvaktan på bättre tider för den.